

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף עח

👉 כדי להבין את הנושאים המופיעים בדף זה מומלץ מאוד לעיין בתמונות המצורפות.

זיז (= נסר / קורה) היוצא מהכותל ויש בו ד' על ד' טפחים, והעמיד את הסולם בקרקע וסמך את ראשו בזיז, אפילו שאין ברחבו של הסולם ד' טפחים אלא כל שהוא הרי זה מיעט את גובה הכותל, לפי שהזיז והסולם נחשבים לדבר אחד ובעליונו הרי יש ד' טפחים. (תמונה 0728). וכל זה דווקא כשסמך את ראש הסולם על הזיז, אבל אם הניח את הסולם ליד הזיז וסמך את ראשו על הכותל, הרי זה כמי שהרחיב את הזיז, אבל הסולם לא נעשה כמדגרה שעולים ממנה לזיז, והרי זה 'מיעוט באויר' שאינו ממעט. (תמונה 0729).

כותל שגובהו תשעה עשר טפחים צריך זיז אחד להתירו - על ידי שמניח עליו סולם כל שהוא, וזה כשהזיז נמצא באמצע הכותל שאין ממנו ולמעלה ולמטה י' טפחים. (תמונה 0732). **כותל שגובהו עשרים טפחים** צריך שני זיזים להתירו - אחד בתוך עשרה טפחים התחתונים והשני בתוך עשרה טפחים העליונים, וזה כשהניחם זה שלא כנגד זה אלא רחוקים זה מזה, באופן שיוכל להעמיד סולם נוסף על הזיז התחתון ולסומכו על העליון. (תמונה 0733).

אמר רב הונא: עמוד ברשות הרבים גובה עשרה טפחים ורחב ד' טפחים שדינו כרשות היחיד, ונעץ למעלה בראשו יתד שעביו כל שהוא, הרי זה מיעט את רחבו של העמוד מד' טפחים וביטל אותו מדין רה"י. (תמונה 0736).

לדעת רב אדא בר אהבה זה רק כשהיתד גבוה ג' טפחים, אבל אם הוא נמוך מג' טפחים הרי הוא כגג העמוד (או שהוא בטל לעמוד מדין 'לבוד') ואינו ממעט את שטח העמוד. לדעת אב"י ורבא אפילו כשאין היתד גבוה ג' טפחים הרי הוא ממעט, לפי שאי אפשר להשתמש במקום היתד וא"כ הוא ממעט את שטח העמוד. לדעת רב אשי אפילו אם היתד גבוה ג' טפחים אין הוא ממעט, לפי שאפשר לתלות עליו משהו, וא"כ

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

זה נחשב כחלק משימושי העמוד. ואף אם מלאו כולו ביתדות (= שאז אין הוא יכול לתלות עליהם כלום) אין זה ממעט, לפי שהוא יכול להניח עליהם דף או לשטוח עליהם בגד ולהשתמש.

בור וחולייתה: עפר שניטל מחפירת הבור והניחוהו סביב הבור, הרי גובה העפר (= 'חולייה') משלים את הבור לעומק י' טפחים ולהחשיבו כרה". וכן רוחב חלל הבור ועובי היקף החולייה מצטרפים להשלים לרוחב ד' טפחים כדי להחשיב את החולייה לרה". ואף שאין אפשרות להשתמש בחולייה מפני חלל הבור שבאמצע, אבל כיון שהוא יכול להניח שם דף או אבן ולהשתמש לכן אף חלל הבור מצטרף. (תמונות 0739, 0742).

אמר רב יהודה אמר שמואל: כותל שגובהו עשרה טפחים צריך סולם שאורכו 14 טפחים כדי להתירו, משום שצריך להרחיק את רגלי הסולם ד' טפחים מהכותל ואז להשעין את ראשו על הכותל, לפי שסולם זקוף לא נוח לעלות בו. (תמונה 0744). לדעת רב יוסף די בסולם של 13 טפחים ומשהו, שבשמרחיק את רגלי הסולם ד' טפחים מהכותל מגיע ראשו של הסולם לטפח הסמוך לראש הכותל, ודי בכך. (תמונה 0747). לדעת אביו די בסולם של 11 טפחים ומשהו, שבשמרחיק את רגלי הסולם ד' טפחים מהכותל מגיע ראשו של הסולם לפחות מג' טפחים לראש הכותל, והוא נחשב כמגיע לראש הכותל מדין 'לבוד'. (תמונה 0749). לדעת רב הונא בנו של רב יהושע די בסולם של 7 טפחים ומשהו, לפי שהוא סובר כרב (לקמן) שסולם זקוף ממעט, וסולם זה ראשו לפחות מג' טפחים לראש הכותל, ומועיל מדין 'לבוד'. (תמונה 0750).

אמר רב: סולם זקוף ממעט, ואיני יודע למה. שמואל מבאר: לפי שזה דומה לאיצטבא על גבי איצטבא (= התבאר לעיל בדף עז).

אמר רבה אמר רבי חייא: דקלים חתוכים שבבבל שהניחן סמוך לכותל כדי למעטו, הרי הם ממעטים ואין צריך לקובעם בקרקע. ואף שלמדנו שדבר הניטל בשבת אינו ממעט, כיון שהדקלים הנ"ל כבדים הרי הם כקבועים במקומם ואין מזיזים אותם. **ורב יוסף אמר בשם רבי אושעיא:** סולמות שבבבל שהניחן סמוך לכותל כדי למעטו, אינם צריכים חיבור לקרקע מחמת כובדם (כנ"ל).

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

סולם מכאן וסולם מכאן: הניח על הכותל שני סולמות שרוחב כל אחד הוא פחות מד' טפחים, וכדי להשלימם לרוחב ד' טפחים (כדי שימעט את הכותל) הרחיקם זה מזה ותקע ביניהם קשים של תבואה (תמונה 0754), אין זה ממעט, לפי שהדרך לעלות באמצע הסולם וכאן שיש באמצע קשים אי אפשר לעלות בו.

ואם תקע קשים מכאן ומכאן והניח באמצע סולם שאין רחבו ד' טפחים, והקשים משלימים את רוחב הסולם לד' טפחים, הרי זה ממעט, לפי שאפשר לעלות בשליבות הסולם ולהאחז בקשים. (תמונה 0755).

עשאו לאילן סולם: כותל המפריד בין שתי חצרות, וישנו אילן העומד צמוד לכותל. אם גם את האילן ועשה אותו סולם לעלות לכותל: האם יחשב האילן לפתח בין החצרות ויוכלו לערב יחדיו? הבעיה היא, שכיזוע אסור לעלות באילן בשבת מדרבנן משום 'שבות'. (תמונה 0767).

נחלקו רבי ורבנן האם גזרו רבנן את איסורי ה'שבות' בין השמשות: או רק משחשיכה. מחלוקתם היא לענין עירוב, האם מועיל להניח עירוב תחומין בערב שבת על העץ? הבעיה היא שהעירוב צריך להיות ראוי לאכילה, והרי אסור לעלות באילן בשבת. רבי סובר שמכיון שזמן קניית העירוב הוא בין השמשות, ולשיטתו לא גזרו רבנן את איסורי ה'שבות' בין השמשות - נמצא שהעירוב היה ראוי בשעת הקנין שהיא בין השמשות. אבל רבנן אוסרים כי לשיטתם רבנן גזרו שבות בין השמשות.

לעניננו, הגמרא מסתפקת אליבא דרבי האם גם כאן יועיל העץ - מכיון שבין השמשות היה ראוי לעלות עליו. או שדווקא בעירוב תחומין מספיק רק הזמן של קניית העירוב שהוא בין השמשות, אבל כאן לא יוכל העץ להיחשב לסולם לכל השבת? מאידך מסתפקת הגמרא להיפך, שאפילו לרבנן יועיל העץ - מכיון שכאן העץ רק משמש כ'פתח' בין החצרות, ואיסור העליה לעץ הוא איסור חיצוני. והרי זה כמו אריה שרובץ על הפתח ואינו נותן לעובר, שודאי האריה לא מבטל את הפתח. גם כאן העץ הוא פתח אלא שאסור לעלות עליו, ולכן יהא מותר לערב בין החצרות.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

עשאו לאשירה סולם: הגמרא מוסיפה להסתפק. גם אם נאמר שאפשר לעשות עץ לסולם, מה הדין אם עשה סולם מעץ אשירה האסור בהנאה?

נחלקו רבנן ורבי יהודה האם מי שהניח את עירובו בקבר קנה שביתה: הבעיה היא שקבר אסור בהנאה. רבי יהודה סובר שקנה רבנן סוברים שלא.

לעניננו, הגמרא מסתפקת אליבא דרבי יהודה האם כאן לא יועיל עץ האשירה, מכיון שדוקא עירובי תחומין שמוותר לערב רק לדבר מצוה ומצוות לאו להינות ניתנו וא"כ רגע קניית העירוב בקבר אינו נחשב הנאה, ואח"כ כבר לא איכפת לו שישתמר הערוב ונמצא שלא נהנה מאיסור הנאה. אבל כאן שעירובי חצרות מערבים להנאתו א"כ נהנה בכך שהעץ משמש כפתח. מאידך מסתפקת הגמרא להיפך, שאפילו לרבנן יועיל העץ, מכיון שכאן העץ משמש כפתח גם אם לא יעלה עליו ולא יהנה בו, כלומר שיש כאן פתח רק שאיסור חיצוני רובץ עליו ואוסר להשתמש בו.

איסור שבת ואיסור דבר אחר: יש סברא לאסור דווקא אילן שאסור בגלל איסור שבת, ולהתיר איסור הנאה של סולם אשירה שהוא איסור חיצוני.

משנה: שתי חצרות שמפריד ביניהם חריץ עמוק עשרה טפחים ורחב ד' טפחים (שברחב כזה לא נוח לפסוע מצד לצד) נחשבות לרשויות נפרדות ומערבת כל אחת לעצמה. אם מילא את החריץ בתבן וקש אין זה נחשב שהחריץ סתום, אבל אם מילאו בעפר וצורות נחשב לסתום ומערבות עירוב אחד לשתיהן.

אם עשה גשר בין החצרות ע"י נסר שהניחו מעל החריץ והנסר רחב ד' טפחים – הוא נחשב כפתח ביניהם ואם רצו מערבות יחד ואם רצו מערבות בנפרד. וכן הדין בשתי גזזטראות (=מרפסות) של שני בתים צמודים ועשה גשר בין המרפסות ע"י נסר שהניח ביניהם. אבל אם הנסר רחב פחות מד' טפחים, אינו נחשב כפתח וכל אחת מערבת לעצמה.

גמרא: הגמרא מחלקת בין תבן המשמש כמחיצה לתבן המשמש כקרקע. לגבי מחיצה אפילו אם לא ביטל את התבן האו נחשב למחיצה, אבל לגבי קרקע רק אם יבטלו שם לעולם נחשב לקרקע. ולכן אמרה המשנה שתבן שהניחו בחריץ בסתם אינו מתבטל לקרקע וממילא אינו ממעט את החריץ.

